Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NIILO JÄÄSKINEN
esitatud 23. aprillil 2015[1]

Kohtuasi C-69/14

Dragoş Constantin Târşia
versus
Statul român
Serviciul public comunitar regim permise de conducere şi înmatriculare a autovehiculelor

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tribunalul Sibiu (Rumeenia))

Liikmesriigi õigusnormid, mis võimaldavad uuesti läbi vaadata halduskohtumenetluses, kuid mitte tsiviilkohtumenetluses tehtud jõustunud (kohtu)otsuseid, mis rikuvad liidu õigust — Tsiviilkohtumenetluses mootorsõidukite saastetasu suhtes tehtud jõustunud otsuse teistmise taotlemine — Res judicata — Tõhususe põhimõte ja võrdväärsuse põhimõte — Põhiõiguste harta artikkel 47

I. **Sissejuhatus**

1. Aastal 2007 palus teistmisavalduse esitaja algatada Rumeenia tsiviilkohtus menetluse eesmärgiga, et talle makstaks tagasi mootorsõidukite eritasu, mille ta maksis teisest liikmesriigist imporditud auto eest. Tasu tuli maksta põhjusel, et registreerimiseks Rumeenia asjaomases valitsusasutuses tuli esitada tõend selle kohta, et mootorsõidukite eritasu on makstud. Hiljem, aprillis 2011 otsustas Euroopa Kohus kohtuasjas Tatu, et ELTL artikkel 110 ei luba Rumeenial maksustada mootorsõidukeid nende esmasel registreerimisel selles liikmesriigis saastetasuga, kui seda maksu rakendatakse nii, et sellega muutub ebasoodsamaks teistest liikmesriikidest ostetud kasutatud sõidukite kasutuselevõtmine kõnealuses liikmesriigis, kuid siseriiklikul turul olevate sama vanade ja sama kulumisastmega sõidukite ostmine selle tagajärjel ebasoodsamaks ei muutu.[2]

2. Enne seda, kui kohtuasjas Tatu oli tehtud otsus, jäeti teistmisavalduse esitaja nõue saastetasule vastava eritasu osa tagasisaamiseks rahuldamata tsiviilkohtuotsusega, mis Rumeenia õiguse kohaselt jõustus. Sellepärast väidab teistmisavalduse esitaja, et liidu õiguse kohaselt tuleb talle anda kõnealuse tasu tagasisaamise võimalus, eeskätt kuna Rumeenia õigusaktides on ette nähtud *res judicata* põhimõtte erand kohtuotsuste suhtes, mis osutuvad liidu õigusega vastuolus olevaks, ent ainult halduskohtumenetluses tehtud otsuste suhtes.

1 — Algkeel: inglise.
2 — Kohtuotsus Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219).

3. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb liidu õiguse vastaselt sisse nõutud tasu, samuti otseselt seoses selle maksuga riigile makstud või riigi poolt kinni peetud summad koos intressidega tagasi maksta nii, et oleks taastatud tasu võtmisele eelnenud olukord.[3] Samal ajal on Euroopa Kohus aga tõdenud, et kõikide liikmesriikide õigussüsteemides ja liidu õiguses kinnistunud *res judicata* põhimõte[4] on kohaldatav jõustunud siseriiklike kohtuotsuste suhtes isegi siis, kui ilmneb, et need on liidu õigusega vastuolus.[5] See tähendab, et mõnedel asjaoludel saab selliste tasude tagasimaksmisest (õiguspäraselt) keelduda.

4. Liikmesriikide menetlusautonoomia suhtes liidu õiguses ette nähtud piirangute tõttu on siiski nii, et kui siseriiklikus õiguses on ette nähtud *res judicata* põhimõtte erandid, mis võimaldavad jõustunud kohtuotsuseid teatavatel asjaoludel teista, peab see erandlik võimalus olemas olema ka juhul, kui kõnealune jõustunud kohtuotsus on vastuolus liidu õigusega.[6]

5. Seega pakub käesolev juhtum Euroopa Kohtule võimaluse kujundada kohtupraktikat *res judicata* põhimõtte ja liidu õiguse ülimuslikkuse vastastikuse mõju kohta. Iseäranis tuleb selle kaalumisel arvestada ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtet, Euroopa Liidu põhiõiguste harta eri sätteid, nimelt artiklis 47 ette nähtud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja artikliga 20 tagatud võrdsust seaduse ees, samuti tavapäraseid aluseid, millele tuginedes on siseriiklikke *res judicata* põhimõtet käsitlevaid õigusnorme seoses liidu õigusele vastavusega vaidlustatud, nimelt tõhususe põhimõtet ja võrdväärsuse põhimõtet.[7]

II. **Õiguslik raamistik**

6. Rumeenia põhiseaduse[8] artikkel 148 tunnustab liidu õiguse ülimuslikkust ja kohustab parlamenti, Rumeenia presidenti, valitsust ja kohtuvõimu seda tagama.

7. Rumeenia tsiviilkohtumenetluse seadustiku[9] artiklis 322 on sätestatud:

„Apellatsioonikohtus või apellatsioonkaebuse esitamata jäämise tõttu jõustunud kohtuotsuse või apellatsioonikohtu tehtud sisulise otsuse teistmist võib taotleda järgmistel juhtudel:

[…]9 kui Euroopa Inimõiguste Kohus on tuvastanud kohtulahendist tuleneva põhiõiguste või -vabaduste rikkumise, sellel rikkumisel on endiselt raskeid tagajärgi ja seda ei ole võimalik kõrvaldada muidu kui kohtuotsuse teistmise teel;

3 — Kohtuotsus Manea, C-76/14, EU:C:2015:216, punktid 46 ja 50. Vt ka kohtuotsus Nicula, C-331/13, EU:C:2014:2285, punktid 27 ja 28 ning seal viidatud kohtupraktika.

4 — Samuti on Euroopa Kohus kinnitanud, et tema enda otsuste suhtes kohaldatakse *res judicata* põhimõtet. Vt nt kohtuotsused komisjon *vs.* Luksemburg, C-526/08, EU:C:2010:379, punktid 26 ja 27; ja ThyssenKrupp Nirosta *vs.* komisjon, C-352/09 P, EU:C:2011:191, punkt 123.

5 — Vt eelkõige kohtuotsused C-23/13Impresa Pizzarotti (, EU:C:2014:2067); Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506); Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78); Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434); i-21 Germany ja Arcor (C-392/04 ja C-422/04, EU:C:2006:586); Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178); ja Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17). Seoses *res judicata* põhimõtte ja vahekohtumenetlusega vt kohtuotsused Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269), ja Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615). Vt samuti kohtuotsuses Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513) esitatud arutelu *res judicata* põhimõtte asjakohasuse kohta seoses liidu õiguse rikkumise eest nõutavaid kahjuhüvitisi käsitlevate eeskirjade kujundamisega liikmesriigi kohtuvõimu poolt.

6 — Nt kohtuotsused Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178), punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika, ja Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), punkt 62.

7 — Vt kõige hiljutisemalt kohtuotsus Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067).

8 — 21. novembri 1991. aasta põhiseadus, mida on muudetud ja täiendatud seadusega nr 429/2003, uuesti avaldatud 31. oktoobril 2003 väljaandes *Monitorul Oficial al României* nr 767.

9 — Codul de procedură civilă, kuulutatud välja 9. septembri 1869. aasta dekreediga, uuesti avaldatud 24. veebruaril 1948 väljaandes *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 45, muudetud ja täiendatud versioon, mis oli jõus kuni 15. veebruarini 2013.

10 kui Curtea Constituțională (põhiseaduskohus) on pärast kohtuotsuse jõustumist teinud otsuse kohtuasjas esitatud vastuväite kohta [mis käsitleb vastuolu põhiseadusega], tunnistades põhiseaduse vastaseks seaduse, määruse või konkreetse seaduse või määruse sätte või muu vaidlustatud akti sätte, mille kohta see vastuväide on esitatud ja mida ilmselgelt ei ole võimalik Curtea Constituționalăle edasisuunamise aktist välja jätta."

8. Halduskohtumenetlust käsitleva seaduse nr 554/2004[10] artikli 21 lõikes 1 on sätestatud, et „haldusasju lahendavate kohtute lõplike ja jõustunud lahendite suhtes võib kasutada tsiviilkohtumenetluse seadustikuga ette nähtud õiguskaitsevahendeid".

9. Seaduse nr 554/2004[11] artikli 21 lõikes 2 on sätestatud, et „lisaks tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud alustele võib teistmise alus olla ka see, kui lõplikud ja jõustunud kohtuotsused rikuvad ühenduse õiguse ülimuslikkuse põhimõtet, mis on ette nähtud Rumeenia põhiseaduse muudetud redaktsiooni artikli 148 lõikes 2 koosmõjus artikli 20 lõikega 2".

10. Rumeenia maksumenetluse seadustiku[12] artikli 175 lõike 1 kohaselt võib igasuguse maksunõude ja kõikide maksuhalduri haldusaktide peale esitada vaide. Niisugune vaie kui haldusesisese kaebuse esitamise vahend ei takista neid, kellele maksuhalduri akt või selle puudumine kahju tekitab, pöördumast kooskõlas seadusega selleks kohtu poole. Pädeva ametiasutuse poolt maksunõude peale esitatud vaide suhtes tehtud otsuse saab maksumenetluse artikli 188 lõike 2 kohaselt vaidlustada pädevas halduskohtuorganis.

11. Erakorralise dekreediga Ordonanța de urgență a Guvernului nr 50/2008 (edaspidi „OUG") seati kategooriatesse M1-M3 ning N1-N3 kuuluvate mootorsõidukite suhtes sisse tasu (mida nimetatakse „saastetasuks").[13]

III. **Faktilised asjaolud, põhikohtuasi, eelotsuse küsimus ja menetlus Euroopa Kohtus**

12. D. C. Târşia, kes on põhikohtuasjas teistmisavalduse esitaja, ostis 3. mail 2007 auto, mis oli varem registreeritud Prantsusmaal. Nagu eespool mainitud, oli selle Rumeenias registreerimise tingimuseks tol ajal tõendamine, et mootorsõidukite eritasu on makstud. Nimetatud mootorsõiduk registreeriti 6. juunil 2007 pärast seda, kui teistmisavalduse esitaja oli 5. juunil 2007 maksnud mootorsõiduki eritasu summas 6 899,51 Rumeenia leud.

13. Teistmisavalduse esitaja nõudis tsiviilkohtus selle tasu tagasimaksmist põhjendusel, et see oli vastuolus EÜ artikliga 90 [nüüd ELTL artikkel 110], niivõrd kui selle tagajärjel hakati riigis diskrimineerivalt maksustama teistest liikmesriikidest toodud kaupu oluliselt suurema määraga kui riigisisesel turul müüdavaid samalaadseid kaupu. Judecătoria Sibiu (esimese astme kohus, Sibiu) 13. detsembri 2007. aasta tsiviilkohtuotsusega nr 6553/2007 rahuldati hagi ja kohustati Rumeenia riiki see tasu tagastama.

10 — 2. detsembri 2004. aasta seadus Legea contenciosului administrative N° 554 (*Monitorul Oficial al României*, nr 1154, 7.12.2004), muudetud ja täiendatud versioon.

11 — Vastu võetud seaduse nr 262/2007 (*Monitorul Oficial al României*, nr 510, 30.7.2007) artikli 1 punktiga 30 ning kehtetuks tunnistatud väljaandes *Monitorul Oficial al României* nr 916 22. detsembril 2011 avaldatud seadusega nr 299/2011. Curtea Constituțională otsusega nr 1039/2012 kuulutati viimati nimetatud seadus põhiseadusvastaseks.

12 — Vastu võetud valitsuse 24. detsembri 2003. aasta dekreediga nr 92. Uuesti avaldatud 31. juulil 2007 väljaandes *Monitorul Oficial al României* nr 513 muudetud ja hiljem täiendatud kujul.

13 — 1. juulil 2008 jõustunud valitsuse 21. aprilli 2008. aasta erakorralise määruse nr 50/2008, millega kehtestatakse mootorsõidukite saastetasu (Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 327, 25.4.2008), artikliga 3 on kehtestatud M1-M3 ja N1-N3 kategooria sõidukite saastetasu. M-kategooriasse kuuluvad „vähemalt neljarattalised reisijateveoks konstrueeritud ja valmistatud mootorsõidukid". N-kategooriasse kuuluvad „vähemalt neljarattalised kaubaveoks konstrueeritud ja valmistatud mootorsõidukid". Vt samuti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. septembri 2007. aasta direktiivi 2007/46/EÜ, millega kehtestatakse raamistik mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks mõeldud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike kinnituse kohta (raamdirektiiv) (ELT 2007, L 263, lk 1), II lisa.

14. Rumeenia riik aga esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse, mille Tribunalul Sibiu (ringkonnakohus, Sibiu) tsiviilkohtuotsusega nr 401/2008 rahuldas, kohustades Rumeenia riiki tagastama üksnes osa makstud tasust, nimelt 5. juunil 2007 makstud mootorsõiduki eritasu ja OUG-ga ette nähtud saastetasu summa vahe. [14]

15. D. C. Târşia taotles 29. septembril 2011 tsiviilkohtuotsuse nr 401/2008 teistmist Tribunalul Sibius, lähtudes seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõikest 2 ning Euroopa Kohtu 7. aprilli 2011. aasta otsusest eespool mainitud kohtuasjas Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219), kus Euroopa Kohus märkis, et ELTL artiklist 110 tulenevalt on niisugune tasu nagu OUG-ga kehtestatud mootorsõidukite saastetasu liidu õigusega vastuolus. D. C. Târşia väitis, et tal on liidu õiguse ülimuslikkuse alusel ja Euroopa Kohtu otsuses Tatu tehtud järeldustest tulenevalt õigus kõik makstud tasud tagasi saada.

16. Eelotsusetaotlusest nähtuvalt ei olnud selles menetlusjärgus võimalik tsiviilkohtuotsust nr 401/2008 üldises kohtumenetluses vaidlustada. Tsiviilkohtumenetluses ei ole seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 2 sarnast õiguskaitsevahendit, mis käsitleks liidu õiguse ülimuslikkust rikkuvaid kohtuotsuseid. Nii asus Tribunalul Sibiu seisukohale, et tal on kohustus esitada Euroopa Kohtule ELTL artikli 267 alusel järgmine eelotsuse küsimus.

„Kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 17, 20, 21 ja 47, Euroopa Liidu lepingu artiklit 6, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 110, Euroopa Liidu õiguses ja Euroopa Kohtu praktikas ette nähtud õiguskindluse põhimõtet saab tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised õigusnormid nagu seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõige 2, mis võimaldab [Euroopa Liidu] õiguse ülimuslikkuse põhimõtte rikkumise korral liikmesriigi kohtulahendite teistmist ainult halduskohtumenetluses ega võimalda sellesama [Euroopa Liidu] õiguse ülimuslikkuse põhimõtte rikkumise korral teista liikmesriigi kohtulahendeid, mis on tehtud muudes kui halduskohtuasjades (tsiviil- või kriminaalasjades)?”

17. Kirjalikult on oma seisukohad esitanud D. C. Târşia, Rumeenia ja Poola valitsus ning komisjon. Nemad kõik olid esindatud kohtuistungil, mis peeti 27. jaanuaril 2015.

IV. **Vastuvõetavus**

18. Minu arvates on eelotsuse küsimus vastuvõetamatu, niivõrd kui selles palutakse suuniseid selle kohta, kas liidu õigusega on vastuolus kriminaalasjades tehtud siseriiklike kohtuotsuste teistmise välistamine, kui on rikutud Euroopa Liidu õiguse ülimuslikkust. [15]

19. Nagu Poola oma kirjalikes seisukohtades märgib, on see osa küsimusest puhthüpoteetiline, kuna *res judicata* põhimõtte kohaldamisel kriminaalkohtuotsustele ei ole põhikohtuasja esemega seost. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib Euroopa Kohus keelduda siseriikliku kohtu esitatud eelotsuseküsimuses otsuse tegemisest, kui taotletaval ühenduse õiguse tõlgendusel ilmselgelt puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega ja kui küsimus on hüpoteetiline. [16] Arvestades, et põhikohtuasi ei puuduta kriminaalmenetluses tehtud kohtuotsust, on eelotsuse küsimus vastuvõetamatu niivõrd, kui selles palutakse selgitada kriminaalkohtumenetlust käsitlevate Rumeenia õigusnormide vastavust liidu õigusega.

14 — Rumeenia kirjalike seisukohtade osast, mida C. Târşia ei ole vaidlustanud, nähtub, et ta esitas 13. juunil 2008 erakorralise taotluse tsiviilkohtuotsuse nr 401/2008 tühistamiseks, kuid see taotlus võeti 24. septembril 2008 tagasi.

15 — Siseriiklik kohus viitab ka harta artiklitele 17 („Õigus omandile”) ja 21 („Diskrimineerimiskeeld”). Need sätted on vaidlusaluste küsimustega üksnes vähesel määral seotud selles mõttes, et maksuhalduri poolt alusetult sisse nõutud tasu tagastamise nõue näib kujutavat endast Rumeenia õiguses maksumenetluse seadustiku artikli 21 lõigete 1 ja 4 kohaselt omandiõigust ning saastetasu seadusvastasus on seotud diskrimineerimisega, mis puudutab imporditavaid kasutatud autosid. Käesoleva asja õiguslikus analüüsis ei ole nendest sätetest siiski erilist abi ja ma ei kavatse neid rohkem käsitleda.

16 — Kohtuotsus Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352), punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika.

V. **Analüüs**

A. *Euroopa Kohtu praktika seoses* res judicata *põhimõttega*

20. Liidu õigus ei kohusta siseriiklikku kohut jätma kohaldamata siseriiklikke menetlusnorme, mille kohaselt on otsus lõplik, isegi siis, kui see võimaldaks heastada selle otsusega toime pandud liidu õiguse rikkumise.[17] Nii ei saa taotlejad liidu õiguses tugineda Euroopa Kohtu otsusele, mis on tehtud pärast liikmesriikide õiguses kehtivate aegumistähtaegade möödumist, selleks, et heastada vigu, mida oleks saanud vaidlustada asjakohase tähtaja jooksul. Liidu õiguses kaitseb *res judicata* põhimõte vigu.[18]

21. Olukord muutub aga, kui *liikmesriigi õigusnormis* on nähtud *res judicata* põhimõtte suhtes ette erand. Sel juhul peab see olema kohaldatav liidu õigust puudutavatele otsustele, mis on analoogsed selle erandi kohaldamisalasse kuuluvate täiesti siseriiklike taotlustega. Peale selle ei tohi liikmesriigi erand *res judicata* põhimõttest olla sõnastatud nii, et see muudab liidu õiguskorra alusel antud subjektiivsete õiguste kasutamise tegelikkuses võimatuks või ülemäära keeruliseks.[19]

22. Nii näiteks on Euroopa Kohus märkinud, et *res judicata* põhimõtte erandeid puudutavas osas võivad liikmesriigi õiguses õiguskindluse huvides olla menetluse algatamiseks kehtestatud mõistlikud tähtajad. Niisugused tähtajad siiski ei muuda liidu õiguskorra alusel antud subjektiivsete õiguste kasutamist tegelikkuses võimatuks või ülemäära keeruliseks.[20]

23. Seevastu, kui vaidlus ei ole puudutanud siseriiklikku erandit *res judicata* põhimõttest, millele taotleja tugineb liidu õiguskorra alusel antud õiguste teostamiseks nagu praegu põhikohtuasjas, vaid hoopis taotlust kohaldada liikmesriikide õigusnorme *res judicata* kohta laialt, et kaitsta *siseriiklikke* kohtuotsuseid, mis võivad olla liidu õigusega vastuolus, võib õigustatult tõdeda, et Euroopa Kohus on eelistanud liidu õiguse ülimuslikkust *res judicata* põhimõtte suhtes.[21]

24. Enne edasiminekut juhin tähelepanu veel kahele kohtupraktika suunda näitavale kohtuotsusele, nimelt otsustele Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17) ja Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513). Kohtuasjas Kühne & Heitz oli küsimus selles, millistel tingimustel on ametiasutus kohustatud uuesti läbi vaatama ühe oma lõplikest otsustest, mis oli vastuolus Euroopa Kohtu hilisema otsusega. Seega oli kohtuasi Kühne & Heitz seotud madalama astme otsustamisega kui põhikohtuasjas ja puudutas konkreetsemalt küsimust, kas Madalmaade maksuhalduril tuleb lõplik haldusotsus Euroopa Kohtu hilisema otsuse tõttu uuesti läbi vaadata. Peale selle saab seda käesolevast asjast eristada samadel põhjendustel nagu need, millele tugines Euroopa Kohus oma otsuses Kapferer.[22]

17 — Kohtuotsus Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178), punkt 21. See reegel on tihedalt seotud liidu õigusest tulenevatele õigustele tuginevate taotlejate kohustusega taotleda menetluse algatamist liikmesriigi õiguses ette nähtud mõistliku aja jooksul. Teisisõnu ei mõjuta see, kui Euroopa Kohus võib olla üldiselt tuvastanud liidu õiguse rikkumise, aegumistähtaja alguspunkti. Seda kohustust võib leevendada üksnes siis, kui õigusrikkuja on hoidnud taotlejat tagasi menetlust tähtaja jooksul algatamast. Vt kohtuotsus Iaia jt (C-452/09, EU:C:2011:323), punktid 17, 18, 21, 22 ja seal viidatud kohtupraktika.

18 — Vt samamoodi kohtujuristi ettepanek, Geelhoed, kohtuasi Lucchini (C-119/05, EU:C:2006:576), punkt 46.

19 — Kohtuotsused Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178), punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika, ja Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), punkt 62.

20 — Kohtuotsus Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78), punktid 58 ja 59. Vt samamoodi kohtuotsused Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) ja Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).

21 — Vt kohtuotsused Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067; Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506; Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434. Näiteks Euroopa Kohtu otsuse Lucchini punkti 62 kohaselt „kuulub komisjoni ainupädevusse abimeetmete või abikava ühisturuga kokkusobivuse hindamine, mis allub ühenduse kohtu kontrollile. Nimetatud reegel kohaldub siseriiklikus õiguskorras ühenduse õiguse ülimuslikkuse põhimõtte tulemusena". Kohtuotsuse Impresa Pizzarotti punktis 61 märkis Euroopa Kohus, et „kohtuotsus Lucchini […] puudutas hoopis erilist olukorda, kus küsimus oli liikmesriikide ja Euroopa Liidu pädevuse jaotuse põhimõtetest riigiabi valdkonnas".

22 — Kohtuotsuse Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178), punktis 23 märkis Euroopa Kohus: „Kui oletada, et [kohtuotsuses Kühne & Heitz] esile toodud põhimõtted on ülekantavad jõustunud kohtulahendit puudutavale olukorrale, nagu see on põhikohtuasjas, siis tuleb meelde tuletada, et sama kohtuotsus seab asjaomase organi EÜ artiklist 10 tuleneva kohustuse vaadata uuesti läbi jõustunud haldusakt, mille kohta selgub, et see on vastu võetud rikkudes ühenduse õigust, sõltuvusse sellest, et mainitud organil on siseriiklikust õigusest tulenevalt pädevus seda otsust uuesti läbi vaadata (vt viidatud kohtuotsuse punktid 26 ja 28). Käesoleval juhul piisab tõdemisest, et eelotsusetaotlusest nähtuvalt ei ole eespool mainitud tingimus täidetud."

25. Kohtuotsus Köbler käsitles liikmesriikide kohustust hüvitada kahju, mille on põhjustanud siseriikliku, nimetatud kohtuasjas Austria kohtuhierarhia kõrgeim instants seetõttu, et asjassepuutuv kohtuotsus oli liidu õigusega vastuolus. Seega on kohtuotsus Köbler seotud ainult olukorraga, mis võib tekkida *pärast* põhikohtuasja; s.o kahjuhüvitishagiga, mille teistmisavalduse esitaja lõpuks esitab Rumeenia riigi vastu, kui saastetasu tagasisaamine osutub võimatuks. [23]

26. Nagu eelnenud analüüsist näha, ei ole Euroopa Kohus seni teinud otsust, mis käsitleks täpselt samasugust olukorda nagu D. C. Târşia oma. Kuigi põhikohtuasjas tekkinud õigusküsimused on vaja lahendada vastavalt Euroopa Kohtu senisele praktikale *res judicata* teemal, tuleb nende kaalumisel ennekõike arvestada liidu õiguse põhimõtteid, mis käsitlevad õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Asun nüüd nende küsimuste juurde.

B. *Hinnang vaidlustatud siseriiklike õigusnormide vastavusele liidu õigusega*

1. Kas Rumeenia menetlusõigus võimaldab vaidlusaluste liidu õiguskorrast tulenevate õiguste tõhusat kohtulikku kaitset?

27. Meenutan, et käesolevas asjas võimaldab Rumeenia õigus eraldi ette nähtud mooduse kaudu tühistada jõustunud kohtuotsuse, mis osutub Euroopa Kohtu hilisema praktika kohaselt liidu õiguse vastasteks. See võimalus on aga olemas ainult halduskohtumenetlustes tehtud otsuste korral. Seda ei saa kasutada tsiviilkohtumenetlustes tehtud otsuste muutmiseks. Olgugi et Rumeenia õigus võimaldab tühistada ka tsiviilkohtuotsuseid, mis hiljem tunnistatakse Rumeenia põhiseaduskohtu (hilisema) otsuse tõttu Rumeenia konstitutsiooniõigusega vastuolus olevaks.

28. Kõigepealt on oluline meenutada liikmesriikidel, sealhulgas nende kohtutel lasuva, ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö kohustuse välimisi piire. Selle kohaselt peavad nad „kasuta[ma] kõiki asjakohaseid üld- või erimeetmeid, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine" ja „hoidu[ma] kõigist meetmetest, mis võiksid ohustada liidu eesmärkide saavutamist". Seda kohustust tuleb tõlgendada koostoimes ELL artikli 19 teise lõiguga. Seal on sätestatud, et „[l]iikmesriigid näevad ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajaliku kaebeõiguse liidu õigusega hõlmatud valdkondades".

29. Euroopa Kohus on märkinud, et „[m]is puudutab liikmesriikidel kehtestada tulevaid õiguskaitsevahendeid, […] ei olnud EL toimimise lepingu ega ELL artikli 19 eesmärk kehtestada liikmesriigi kohtutes liidu õiguse tagamiseks muid õiguskaitsevahendeid kui need, mis on juba sätestatud siseriiklikus õiguses". [24] Euroopa Kohus on lisanud, et olukord oleks teistsugune „üksnes juhul, kui vastava liikmesriigi õiguskorra *ülesehitusest* nähtub, et ei ole ühtegi õiguskaitsevahendit, mis võimaldaks kas või täiendava taotluse põhjal tagada õigussubjektidele liidu õigusest tulenevad õigused, või kui õigussubjektide ainus võimalus kohtusse pöördumiseks oleks õigusrikkumise toimepanek". [25] (kohtujuristi kursiiv).

30. Ka harta artikli 47 esimene lõik annab igaühele, kelle liidu õigusega tagatud õigusi rikutakse, õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile. On väljaspool kahtlust, et keeldudes ELTL artiklit 110 rikkudes tagastamast saastetasule vastavat osa sõidukite eritasust, kohaldasid Rumeenia ametiasutused liidu õigust liidu harta artikli 51 lõike 1 tähenduses. Nõutav seos vaidlusaluste liikmesriigi meetmete eseme

23 — Siinkohal on kasulik mainida kaht näidet Soome kohtupraktikast. Kõrgeim halduskohus otsustas 2013. aastal, et hagisid eesmärgiga saada tagasi käibemaks, mille tasumist mootorsõidukimaksult nõuti vastuolus Euroopa Kohtu tõlgendusega kohtuasjas komisjon *vs*. Soome, C-10/08, EU:C:2009:171, ei saa esitada pärast maksuasjades üldiselt kohaldatava viieaastase tähtaja möödumist (vt KHO 2013:199). Ülemkohus asus seevastu seisukohale, et niisugusel maksustamisel tekib riigi vastutus kahju hüvitamise eest vastavalt kohtupraktika Francovichi suunale. (Vt KKO 2013:58.)

24 — Kohtuotsus Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs*. parlament ja nõukogu (C-583/11 P, EU:C:2013:625), punkt 103, kus viidatakse kohtuotsusele Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163), punkt 40.

25 — Kohtuotsus Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs*. parlament ja nõukogu (C-583/11, EU:C:2013:625), punkt 104.

ja liidu materiaalõigusnormide eseme vahel [26] on igal juhul olemas, kui liikmesriik rikub maksustamisel liidu õiguse esmaseid ja tõepoolest ka teiseseid akte. Euroopa Kohtu praktika kinnitab sedagi, et kui isik taotleb kohtulikku kaitset liidu õiguse rikkumise heastamiseks seoses sellega, kuidas liikmesriik liidu õigust rakendab, on liikmesriikidele siduvad kõik harta artikli 47 nõuded. [27]

31. Meenutan, et alusetult sisse nõutud siseriiklike tasude tagastamist käsitlevate liidu õigusnormide puududes tuleb iga liikmesriigi siseriiklikus õiguskorras kooskõlas liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttega määrata pädevad kohtud ja kehtestada üksikasjalikud menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada maksukohustuslastele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse. Siiski on liikmesriigid kohustatud tagama, et neid õigusi igal üksikjuhul tõhusalt kaitstakse. Menetlusnormid, mis on kehtestatud nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada maksukohustuslastele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, ei tohi muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist tegelikkuses võimatuks ega ülemäära keeruliseks. [28]

32. Selles suhtes võimaldavad Rumeenia õigusnormid, nimelt maksumenetluse seadustik pöörduda maksuhalduri otsuste vaidlustamisel haldus- ja maksukohtutesse või vajaduse korral apellatsiooniastme kohtute haldus- ja maksukodadesse [29], sealhulgas õigusvastaselt sisse nõutud maksude tagastamise nõuetega. [30] Näib, et neid õiguskaitsemooduseid saab kasutada ka olukordades, kus maksuotsuseid vaidlustatakse liidu õiguskorrast tulenevatele õigustele tuginedes. Seega tagavad *prima facie* Rumeenia õigusaktid nende õiguste tõhusa kohtuliku kaitse.

33. Peale selle võimaldab halduskohtumenetlust käsitleva seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõige 2 tühistada halduskohtuorganite jõustunud otsuseid, kui need on Euroopa Kohtu hilisema otsuse tõttu liidu õigusega vastuolus. Arvestades eespool kirjeldatud Euroopa Kohtu praktikat seoses konkreetselt *res judicata* põhimõttega, ulatub see kaugemale liidu õiguses nõutust. [31]

2. Liidu õiguse küsimused, mis tulenevad asjakohaste Rumeenia menetlusnormide ebaselgusest

34. Nagu olen juba märkinud, peavad *kõik* liidu õiguse täitmise tagamisel asjakohased siseriiklikud menetlusnormid, sealhulgas erandid *res judicata* põhimõttest, ikkagi olema kooskõlas õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile ning tõhususe põhimõtte ja võrdväärsuse põhimõttega. Käesolevas asjas tekib raskusi seoses Rumeenia menetlusnormide ebaselgusega, mis näib olevat esinenud käesolevas asjas asjakohasel ajal – ajal, mil D. C. Târşia palus algatada tsiviilkohtumenetluse juunis 2007 makstud mootorsõiduki eritasu tagasisaamiseks. [32]

35. Minu arvates on võimalik tõendada, et see ebaselgus Rumeenia menetlusõiguses oli vastuolus harta artikliga 47, liidu õiguse nõuetega õiguskindluse kohta ning võis muuta liidu õiguse vastaselt sisse nõutud mootorsõiduki saastetasu tagasinõudmise tegelikkuses võimatuks või ülemäära keeruliseks.

36. Tuleb meenutada, et saastetasu tagastamist tõkestava kohtuliku otsuse tegi – enne Euroopa Kohtu otsust Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219) – apellatsiooniastme tsiviilkohus (Tribunalul Sibiu) tsiviilmenetluses, mis oli algatatud seetõttu, et Rumeenia riik esitas apellatsioonkaebuse Judecătoria Sibiu esimese astme tsiviilkohtuotsuse peale. Põhikohtuasja menetleb seesama apellatsiooniastme tsiviilkohus, Tribunalul Sibiu.

26 — Kohtuotsus Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105), punkt 24.

27 — Kohtuotsus DEB (C-279/09, EU:C:2010:811).

28 — Kohtuotsus Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation (C-362/12, EU:C:2013:834), punktid 31 ja 32.

29 — Haldus- ja maksukohtute ning esimeses astmes otsuseid tegevate apellatsiooniastme kohtute haldus- ja maksukodade vaheline pädevuse jaotus on ette nähtud halduskohtumenetlust käsitleva seaduse nr 544/2004 artiklis 10.

30 — Maksumenetluse seadustiku artikli 21 lõige 4 ning artiklid 113, 175 ja 188.

31 — Vt eespool ettepaneku punkt 20.

32 — Kohtutoimiku materjalidest ei nähtu selle menetluse algatamise kuupäeva.

37. Komisjon märgib oma kirjalikes seisukohtades, et niisuguseid menetlusi on Rumeenias algatatud nii haldus- kui ka tsiviilkohtutes. Seda arvestades tekitab hämmeldust, et kohtuistungil väitis Rumeenia valitsus, et *tsiviilkohtud on täiesti ebapädevad selliseid kohtuasju menetlema* ja et seda menetlev Rumeenia tsiviilkohus on volitatud või koguni kohustatud omal algatusel käsitlema enda pädevuse küsimust.

38. Niisiis on selge, et on esinenud teatavat segadust seoses sellega, milline on käesolevas asjas vaidluse all oleva tasu tagastamise õige kohtulik menetlus.[33] Olenemata sellest, milline menetlus on nüüd õige, on (Rumeenia) tsiviilkohtuotsus (Tribunalul Sibiu otsus nr 401/2008), millega keelduti tagastamast saastemaksule vastavat osa mootorsõiduki eritasust, jõustunud ja *res judicata*. Käesolev probleem on põhjustatud sellest.

39. Sellepärast on kaheldav, millised Rumeenia kohtud on (või olid) volitatud menetlema käesolevas asjas olulisel ajal õigusvastaselt sisse nõutud mootorsõiduki saastetasu tagastamise taotlusi. Järeldan, et Rumeenia õigusnormid on olnud selles küsimuses ebaselged. Selles ongi probleem, iseäranis seoses harta artikliga 47.

3. Harta artikkel 47 ja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

40. Harta artikli 47 esimeses lõigus on sätestatud, et igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.[34] Artikli 47 juurde käivate selgituste kohaselt põhineb esimene lõik, mis kätkeb õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „konventsioon") artiklil 13, kuid on sellest ulatuslikum.[35] Lisan veel, et harta artikli 52 lõike 3 kohaselt on hartas ette nähtud, konventsiooniga tagatud õigustele vastavate õiguste tähendus ja ulatus samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud, kuigi see ei takista liitu ulatuslikumat kaitset kehtestamast.

41. Vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohta peavad kohtuliku läbivaatamise süsteemid olema „piisavalt järjepidevad ja selged", et tagada „tegelik, tõhusalt toimiv õigus" pöörduda kohtusse.[36] Kui reeglid on nii keerulised, et põhjustavad „õiguskindlusetust", kujutab see endast artikli 6 lõike 1 rikkumist.[37] Euroopa Inimõiguste Kohus on samuti märkinud, et kohtulikud õiguskaitsevahendid peavad olema „kaitsemeetmetega piisavalt pehmendatud, et hoida ära arusaamatusi seoses võimalike õiguskaitsevahendite kasutamise menetlustega".[38] Peale selle võidakse menetlusnõuet ebamõistlikult tõlgendades rikkuda õigust pöörduda Euroopa kohtusse.[39] Hiljuti on Euroopa Inimõiguste Kohus taas toonitanud, et „ametiasutused peaksid järgima ja kohaldama siseriiklikke õigusakte ettearvatavalt ja järjepidevalt" ning „ette nähtud elemendid peaksid olema

33 — Kohtuistungil märkis D. C. Târşia, et sellesse ebakindlasse olukorda tõi selgust Rumeenia kassatsioonikohtu otsus 24/2011 enne, kui ta palus algatada teise menetluse, soovides tugineda erandile *res judicata* põhimõttest, kuid pärast esimest, makstud mootorsõidukite eritasu põhjal esitatud hagi.

34 — Harta artiklis 47 on ette nähtud teisigi konkreetseid õiguskaitsevahendeid, nagu nõuded, et asja arutamine peab olema õiglane ja avalik ja toimuma mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus; et kaitseõigusi tuleb austada; ja et õigusabi oleks kättesaadav.

35 — Edasi on selgitustes märgitud, et artikli 47 teine lõik, mis kätkeb muu hulgas asja arutamise õiglust, vastab konventsiooni artikli 6 lõikele 1.

36 — Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus De Geoffre de la Pradelle *vs*. Prantsusmaa (16.12.1992), punkt 35, *Recueil des arrêts et décisions*, Seeria A nr 253-B.

37 — *Ibid*., punkt 33. Vt samuti Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Maširević *vs*. Serbia (avaldus nr 30671/08), punkt 48 (11.2.2014).

38 — Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Bellet *vs*. Prantsusmaa (4.12.1995), punkt 37, *Recueil des arrêts et décisions*, Seeria A nr 333-B.

39 — Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Běleš jt *vs*. Tšehhi Vabariik (avaldus nr 47273/99), punktid 50 ja 51, *Recueil des arrêts et décisions* 2002-IX. Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Omerović *vs*. Horvaaita nr 2 (avaldus nr 22980/09), punkt 39 (5.12.2013), kus kohus meenutas, et „menetlusnormi iseäranis kitsas tõlgendamine võib jätta taotleja ilma õigusest pöörduda kohtusse".

praktikas piisavalt välja arendatud ja läbipaistvad, et võimaldada õiguskindlust ja menetluskindlust”.[40] Menetlusnormid peavad olema õiguskindluse ja korrakohase õigusemõistmise teenistuses. Need ei tohi „moodustada teatavas mõttes barjääri võimaluse ees, et taotleja probleem pädevas kohtus sisuliselt lahendatakse”.[41]

42. Meenutan veel, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on „õiguskindluse põhimõte […] Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõte, mis nõuab eriti seda, et üksikisikutele ebasoodsaid tagajärgi kaasa toov regulatsioon oleks selge ja täpne ning et *õigussubjekt saaks selle kohaldamist ette näha*” (kohtujuristi kursiiv).[42]

43. Olen arvamusel, et eespool kirjeldatut arvestades soodustab selguse puudumine küsimuses, milline on liidu õiguse vastaselt sisse nõutud tasu tagasisaamiseks õige kohtulik menetlus, harta artikli 47 rikkumist nii seoses õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile kui ka õigusega pöörduda kohtusse. Seda enam, kui *täiesti ebapädeva tsiviilkohtu otsus võib luua res judicata*, mistõttu oleks edaspidi tõkestatud uue menetluse algatamine pädevas kohtus, olgu selleks tsiviil- või halduskohus. Minu arvates on käesolevas asjas eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne anda hinnang Rumeenia menetlusõigusele tervikuna seoses tõhusa kohtuliku kaitsega, pidades silmas alusetult makstud mootorsõidukite saastetasu tagastamist.[43]

4. Kas asjakohased Rumeenia menetlusnormid muudavad saastetasu tagasisaamise tegelikkuses võimatuks või ülemäära keeruliseks?

44. Euroopa Kohus on järjepidevalt olnud seisukohal, et „iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi siseriiklik menetlusnorm muudab ühenduse õiguskorraga antud õiguste kasutamise võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle sätte asukohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes. Seda silmas pidades tuleb vajaduse korral arvesse võtta siseriikliku õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid, nagu kaitseõiguse tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse nõuetekohane läbiviimine”.[44]

45. Siin on kõigepealt vaja märkida, et siseriiklik kohus ja kõik seisukohti esitanud menetlusosalised näivad eeldavat, et seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõiget 2 ei saa kohaldada tsiviilkohtumenetluses. See näib mulle loogiline, kui Rumeenia menetlusõiguses eristatakse kohtumenetluste eri liike teineteisest rangelt. Sel juhul ei oleks võimalik tõlgendada seaduse nr 554/2004 kohaldamisala määravaid sätteid nii, et tsiviilkohtud saaksid kohaldada seda seadust vaidlustes, mis on *ratione materiae* haldus- või maksuõiguslikud. Kui aga niisugune tegevusruum on olemas, oleks eelotsusetaotluse esitanud kohus kohustatud tõlgendama asjassepuutuvaid siseriiklikke sätteid nii, et nendega saavutatakse kooskõla liidu õigusega.[45]

46. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on hinnata, kas vaidlusalused Rumeenia õigusnormid muudavad liidu õiguse vastaselt sisse nõutud saastetasu tagasisaamise tegelikkuses võimatuks või ülemäära keeruliseks. Piisab siiski märkimisest, et segadus küsimuses, kas mootorsõiduki saastetasu tagasisaamiseks oleks tulnud tugineda tsiviil- või haldusõiguskaitsevahenditele, näib olevat seesuguse mõjuga.

40 — Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Maširević *vs*. Serbia (avaldus nr 30671/08), punkt 50 (11.2.2014) ja seal viidatud kohtupraktika. Selles kohtuasjas oli riigikohus tõlgendanud menetlusnormi nii, et see põhjustas õiguskindlusetust isegi tegevjuristide jaoks. Vt eeskätt punkt 51.

41 — Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Omerović *vs*. Horvaaita nr 2 (avaldus nr 22980/09), punkt 39 (5.12.2013).

42 — Kohtuotsus Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals *vs*. komisjon (C-550/07 P, EU:C:2010:512), punkt 100 ja seal viidatud kohtupraktika.

43 — Meenutan siiski, et kohtuotsuse DEB (C-279/09, EU:C:2010:811) punktis 60 märkis Euroopa Kohus, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte suhtes kehtivad mõistlikud piirangud.

44 — Kohtuotsus Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89), punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika.

45 — Nt kohtuotsus Impact (C-268/06, EU:C:2008:223), punkt 54.

5. Võrdväärsuse põhimõte ja seaduse ees võrdsuse põhimõte

47. D. C. Târşia väidab, et seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõikes 2 sätestatud erandi kohaldamata jätmine tsiviilkohtumenetlusest tuleneva *res judicata* suhtes oleks vastuolus nii võrdsusega seaduse ees, mida kajastab harta artikkel 20, kui ka võrdväärsuse põhimõttega.

48. Võrdväärsuse põhimõtte järgimine eeldab, et kõnealune siseriiklik õigusnorm kohalduks ühtviisi nii *liidu õigusnormide rikkumisel* kui ka samalaadse eesmärgi ja põhjusega *siseriiklike õigusnormide* rikkumisel põhinevate kohtuasjade suhtes. [46]

49. Minu jaoks tähendab see, et võrdväärsuse põhimõtte kontekstis ei keela liidu õigusnormid sätestada Rumeenia õiguses erandit *res judicata* põhimõttest halduskohtumenetluses seoses liidu õigusega ja tsiviilkohtumenetluses seoses sellesamaga. Võrdväärsuse põhimõte nõuab ühelt poolt siseriiklikul õigusel ja teiselt poolt liidu õigusel põhinevate sarnaste taotluste võrdset kohtlemist, mitte eri liiki menetluste võrdväärsust siseriiklikus õiguses. [47]

50. Igal juhul on jõustunud tsiviil-, kriminaal- ja halduskohtuotsuste puhul *res judicata* põhimõttest kõrvalekaldumise erisugused alused mõistlikud. [48] Need kohtuotsused on erisuguse mõjuga, nagu ka *res judicata* põhimõtte erandite määramise (kui seda tehakse) õiguspoliitilised kaalutlused. Tsiviilkohtuotsuste puhul on äärmiselt tähtsad õiguskindlus ja õigussuhete stabiilsus, mida kinnitab jõustunud kohtuotsus. Seevastu tingimused kriminaalkohtuotsuse teistmiseks õigusvastaselt süüdi mõistetud isiku huvides ei peaks olema liiga ranged. Haldusõiguses võivad eraisikute kaitsega ja seaduslikkuse põhimõttega seotud huvid õigustada paindlikumat suhtumist jõustunud kohtuotsuste teistmisse kui tsiviilkohtuotsuste puhul.

51. Nii on alusetu D. C. Târşia väide, et kui erand *res judicata* põhimõttest piirdub ainult halduskohtumenetlusega, mis puudutab liidu õigust, on see vastuolus võrdsusega seaduse ees. Meenutan, et ebavõrdsus seaduse ees võib tekkida üksnes siis, kui käsitletavad olukorrad on sarnased. [49] Niivõrd, kui küsimus puudutab jõustunud tsiviil- ja halduskohtuotsuste tühistamist, ei ole olukord selline. Kui on olemas Euroopa Kohtu hilisem otsus, mille kohaselt siseriiklik õigusnorm on liidu õiguse vastane, võib jõustunud halduskohtuotsuse tühistamine liikmesriigi ametiasutuse kahjuks olla õigustatud, kuid niisuguse jõustunud tsiviilkohtuotsuse tühistamine, millega on määratud kindlaks eraõiguslik suhe kahe isiku vahel, ei pruugi olla õiguskindluse kaalutlustel kohane. Sellepärast ei ole selline seadusandlik lahendus nagu Rumeenia oma, millega on see võimalus halduskohtumenetluses jäetud, kuid tsiviilkohtumenetluses võetud, sellisena vastuolus seaduse ees võrdsuse põhimõttega.

52. Võrdsus seaduse ees on siiski teistsugune õigusreegel kui võrdväärsuse põhimõte. Nagu komisjon oma kirjalikes seisukohtades märgib, võib juhul, kui Rumeenia õigus võimaldab teha erandi *res judicata* põhimõttest, arvestades põhiseaduskohtu hilisemat praktikat, mis seab küsimärgi alla varasemate kohtuotsuste paikapidavuse (ja ulatub kõikidesse siseriiklikesse jurisdiktsioonidesse), [50] võrdväärsuse põhimõte näha ette, et sedasama tuleb rakendada seoses Euroopa Kohtu otsustega, mis käsitlevad liidu õigust. [51]

46 — Kohtuotsus Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89), punkt 30.

47 — Kohtuotsus ÖBB Personenverkehr (C-417/13, EU:C:2015:38), punkt 74.

48 — Kättesaadavate allikate põhjal näib, et enamikus liidu riikide õiguskordades ei ole ette nähtud tsiviil-, kriminaal- ja haldusmenetlustes ühesuguseid erandeid *res judicata* põhimõttest.

49 — Meenutan, et võrdse kohtlemise põhimõte, mille põhiolemust kinnitab harta artikkel 20, eeldab, et sarnaseid olukordi ei tohi kohelda erinevalt ja erinevaid olukordi ei tohi kohelda ühtemoodi, kui niisugune kohtlemine ei ole objektiivselt õigustatud. Vt kohtuotsus Chatzi (C-149/10, EU:C:2010:534), punktid 63 ja 64 ning seal viidatud kohtupraktika.

50 — Meenutan, et see tuleneb tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 322 lõikest 10, mis on seaduse nr 554/2004 artikli 21 lõike 1 kohaselt kohaldatav ka halduskohtumenetluses.

51 — Komisjon viitab siin kohtuotsusele Weber's Wine World jt, (C-147/01, EU:C:2003:533).

53. Ehkki ma möönan, et see võib nihutada arutelu väljapoole käesoleva eelotsusetaotluse piire,[52] ei ole võrdväärsuse põhimõte minu arvates täidetud, kui siseriikliku põhiseaduskohtu hilisem otsus võib viia varasema jõustunud tsiviilkohtuotsuse teistmiseni ja seega võimaldada alusetult sisse nõutud tasu tagasisaamist, Euroopa Kohtu otsus aga mitte. Sellises olukorras on riigi põhiseadusel põhinevad õigused rohkem kaitstud kui liidu õiguskorrast tulenevad õigused ja seega ei oleks viimati nimetatud õigustel võrreldes siseriiklikust õiguskorrast tulenevate sama liiki õigustega võrdväärset kaitset. Samalaadne ebasümmeetria tekib Rumeenia tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 322 lõike 9 kohaselt seoses Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustega, võrreldes Euroopa Kohtu omadega.

VI. **Ettepanek**

54. Eelnevast analüüsist lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunalul Sibiu küsimusele järgmiselt:

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 ega Euroopa Kohtu praktikas ette nähtud tõhususe põhimõttega ei ole vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis võimaldavad teista halduskohtumenetluses tehtud siseriiklikke kohtuotsuseid, kui need rikuvad Euroopa Liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõtet, ent mis ei võimalda samal alusel teista tsiviilkohtumenetluses tehtud siseriiklikke kohtuotsuseid. See kehtib tingimusel, et on piisavalt selge, milline menetlus on kõnealuse Euroopa Liidu õiguse rikkumise heastamiseks õige, ning jõustunud kohtuotsus, mille on teinud niisugune kohus, mis oleks pidanud omal algatusel tuvastama enda pädevuse puudumise, ei saa takistada heastamise taotlemist pädevas kohtus.

Võrdväärsuse põhimõttega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis võimaldavad teista tsiviilkohtumenetluses tehtud siseriiklikke kohtuotsuseid siseriikliku põhiseaduskohtu või Euroopa Inimõiguste kohtu hilisema otsuse tõttu, kuid ei võimalda seda teha Euroopa Liidu Kohtu hilisema otsuse alusel.

52 — Meenutan siiski, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib Euroopa Kohus eelotsusetaotlusele vastates arvesse võtta kõiki asjakohaseid liidu õigusnorme, isegi kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole neid maininud. Vt nt kohtuotsus Efir (C-19/12, EU:C:2013:148), punkt 27.